(en Joodse) kinderen. Zie de gedenkplaat naast de deur en het monument in het Hortusplantsoen tegenover de school. Vóór de Reinwardt zat er de Academie voor Beeldende Kunst die op een vrije manier met het interieur was omgegaan. Marjan Otter vertelde hoe de historische gelaagdheid zoveel mogelijk is teruggebracht, zoals het ook hoort bij een opleidingsschool waar het Erfgoed centraal staat. Onder Erfgoed vallen ook immateriële zaken. Behalve voor musea, de bekendste onder de erfgoederen, is er ook aan-

dacht voor kastelen, archieven en literaire verzamelingen. Studenten leren nadenken over ethische kwesties, krijgen theorie en werken aan een professionele houding. Naast de klassieke musea is er meer en meer plaats voor erfgoed dat meer met de buurt is verbonden, anders gezegd van behouden en bestuderen is er nu aandacht voor communiceren. De studenten worden in het diepe gegooid en moeten leren wat cultureel ondernemen inhoudt. Temeer daar bijna driekwart van de leerlingen later geen vaste baan krijgt en vaak buiten de erfgoedwereld terecht komt.
Otter sloot af met een drietal interessante projecten:
het vestingmuseum in Naarden, de Javastraat en Pretoriusstraat als museumstraten en het Lloyd Gebouw uit 1917. Studenten hebben documenten en foto's gevonden van de emigranten die vanuit dit Landverhuizershotel vertrokken naar de Verenigde Staten. Ga 29 mei naar het Lloydhotel en beleef wat een Erfgoedstudie kan betekenen en neem kennis van zeer mooi en gevoelig materiaal.

TERUGBLIK 16 APRIL

Wandeling Oosterdok en voormalig Marineterrein

De opkomst voor weer een nieuwe stadswandeling onder leiding van onze eigen stadssocioloog was als vanouds. Grote groepen zijn voor de gemiddelde stadsgids meestal geen pretje, maar Léon Deben draait er zijn hand niet voor om. Het helpt vast en zeker dat er inmiddels sprake is van een tamelijk homogene en vaste groep wandelaars, zodat de informatie-overdracht, ondanks het tamelijk onwelluidende geschetter van zijn eeuwige roeptoeter, soepel verloopt. Daarnaast bleek vanaf de start ook de door Léon uitgedeelde kaart met uitgebreide toelichting een voltreffer. Al op de verzamelplaats, onder het vrolijke beeld van *The Sailor* van buurtgenoot, beeldhouwer en kunstschilder Alphons Freijmuth, hingen de wandelende vrienden aan Léons lippen.
In zijn inleiding op het Kattenburgerplein schetste hij, om zich heen wijzend naar herkenbare voorbeelden, ook hier weer de stadsontwikkeling in het te bezoeken gebied met de bijbehorende stedenbouwkundige hoogstandjes en missers uit voorbije tijden.
Vervolgens loodste hij het gezelschap naar het voormalige marine-etablissement. Sommigen hadden de afgelopen tijd daar al eens nieuwsgierig een kijkje genomen, maar de meesten kenden het alleen als "streng verboden voor onbevoegden" en wandelden enigszins opgewonden de poort door.
De nieuwsgierigheid werd vanzelfsprekend ook aangewakkerd door allerlei prestigieuze versieringen en kunstobjecten, die waren aangebracht vanwege het feit dat het Europagebouw, midden op het terrein, tot en met juni 2016 fungeert als kloppend hart voor ruim 350 ambtenaren van alle 28 EU-lidstaten.
Op deze plek, met meer dan twintig gebouwen, woningen en depots, nieuwe aantrekkelijke horeca en een splinternieuwe brug over de Dijksgracht, was er al genoeg gezien en gehoord, maar er zou nog veel spectaculairs volgen.
Een bijna willekeurige greep: Mediamatic, Hannekes Boom en die van Shaffy, het conservatorium, de OBA en het verpletterende mooie uitzicht vanaf de Sky Lounge van het Double-Tree Hilton (je vergeet het panorama vanaf het dakterras van de OBA), de Klimmuur, etc., etc.
De mooie tocht eindigde op het plein van de start na een wandeling langs de foto- en andere kunstwerken, geëxposeerd als "The Wall" en opgesteld langs het etablissement aan de Kattenburgerstraat.
De informatie, tenslotte, was zo veelomvattend en het kijkgenot zo groot dat een herhaling geen overbodige luxe lijkt, noch voor de enthousiaste deelnemers, noch voor al die vrienden, die dit gemist hebben.

OBSERVATIES UIT DE BUURT

Zoete mei en bittere mei

Door Joke van der Wey

't Is weer de blije maand van mei,
het vreugdevolle liefdestij,
waarin het al zich vrolijk tooit
en elke haag en struik vermooid
weer prijkt met opsmuk en festoen,
van nieuwe blaadjes, pril en groen.

De vogels, die in winterkoude
hun snaveltjes dicht moesten houden,
zijn in de zoele maand van mei
weer zo gelukkig en zo blij,
dat elk zijn grote blijdschap uit
met zoete trillers en gefluit. [...]

En zo gaat het nog een tijdje door in de Roman de la Rose, het dertiende-eeuwse gedicht over de liefde. Altijd moet ik aan die jubelende en over al die eeuwen heen zo herkenbare lentebeschrijving denken als ik langs Artis fiets en zie dat de Meidoorns weer beginnen te bloeien. Overal getjilp van vrolijke vogels en bloeiende planten.
Maar door een bitter toeval is het begin van de maand mei ook de maand waarin de oorlogsdoden herdacht worden. De maand waarin bloemen niet alleen staan te bloeien maar ook als eerbetoon liggen te verflensen bij de plekken waar mensen worden herdacht. En vooral in deze tijd vraag ik me dan af: wat hebben die jongens en mannen als laatste gezien en gehoord, voor zo'n vuurpeloton. Een zingende merel ergens ver weg hoog op een huis? Boomblaadjes die zachtjes bewegen in de wind?
De joodse instellingen in de buurt worden sinds de schietpartij in het Joods Museum in Brussel, nu twee jaar geleden, bewaakt vanuit wachthuisjes op pootjes. Er staat zo'n politiepost tegenover het kleine sjoeltje in de Nieuwe Kerkstraat, en vanuit een andere wordt de ingang van de Portugese Synagoge en het Joods Historisch Museum in de gaten gehouden. En dan staat er nog eentje voor de Hollandsche Schouwburg. Die op de Plantage Middenlaan krijgt er een taak bij, nu binnenkort – alweer in mei – het Nationale Holocaust Museum geopend wordt in het gebouw waar de roemruchte I.V.K.O. school haar leerlingen leerde wat vrijheid was. En dan ook maar meteen bewaking bij de plaats waar het Auschwitz Monument van Libeskind gaat komen? Na een tijdje zie je die wachthuisjes bij wijze van spreken niet meer; ze zijn een vast onderdeel van het straatbeeld geworden. En dat is eigenlijk heel erg. Ze zouden er niet moeten staan, niet moeten hoeven staan.
Vooral niet in mei. Immers:

Wanneer 't seizoen zoveel gaat bieden,
dienen ook alle jongelieden
verliefd te zijn en blij en vrij,
want wie niet vrolijk is in mei,
is in zijn hart te zeer verhard.

(Uit het Frans vertaald door Ernst van Altena)

OOK IN DE BUURT: 19 MEI

Literaire talkshow in het Letterenhuis

Nieuwe Prinsengracht 89-91
Eerste editie: 17:00-18:30 uur; inloop vanaf 16:30 uur.
Tweede editie: 19:30-21:00 uur; inloop vanaf 19:00 uur.
Toegang gratis, wel reserveren: www.letterenetcetera.nl

Op donderdag 19 mei neemt NPO Cultura twee edities van de literaire talkshow Letteren &cetera op in de bibliotheek van het Nederlands Letterenfonds.
Om 17:00 uur gaat Kenneth van Zijl in gesprek met dichter **Peter van Lier** over zijn nieuwste bundel: *Laaglandse Remedies*, met vertaler **Jan Versteeg** over *Het leven van Vernon*, van de Franse schrijver, filmmaker en feministe Virginie Despentes, en met **Auke Kok** over *1936. Wij gingen naar Berlijn*, een verhaal over de Nederlandse sporters en hun deelname aan de Olympische Spelen van 1936..
De tweede talkshow biedt interviews met **Threes Anna** en **Anja Sicking** over hun nieuwe romans, *Paradijsvogels* en *Ferrari's in de hemel* en met vertaler **Marcel Otten** over zijn vertaling van het IJslandse *Iets ter grootte van het universum* van Jón Kalman Steffánson.

ACTIVITEIT 22 MEI

Literaire middag in Eik en Linde

Aanvang: 14: 30 uur
Toegang:5 euro, gratis voor leden

Ko van Geemert gaat in gesprek met **Gerry van der Linden**, **George Moorman** en **Joosje Lakmaker**. Zie voor meer informatie ons vorige Bulletin en onze website.

Jaargang 25 nummer 2

bulletin mei 2016

2

2 JUNI 2016

Jaarvergadering Vereniging Vrienden van de Plantage

Donderdag 2 juni
FreedomLab, Plantage Middenlaan 62
20:00-22:00 uur
Toegang gratis voor leden en introducees

Graag nodigt de Vereniging Vrienden van de Plantage u en introducees uit voor de jaarvergadering op donderdagavond 2 juni van 20:00 tot 22:00. We hebben voor deze gelegenheid weer een mooie locatie in onze buurt gevonden, de imposante stadsvilla aan de Plantage Middenlaan 62 waar sinds 2012 het FreedomLab is gehuisvest. (Voormalig huize Caramelli, in 1866 ontworpen door de Utrechtse architect S.A. van Lunteren voor de kunsthandelaar Caramelli, tevens oprichter van de Amsterdamsche Omnibus Maatschappij.) Het FreedomLab aan de Plantage Middenlaan opent speciaal voor ons die avond zijn deuren. Het bedrijf is een broedplaats voor innovatie. Zo'n tachtig zzp-ers huren er een plek vanuit de gedachte elkaar op die manier creatief te stimuleren, bij zowel maatschappelijke als commerciële opdrachten.

Inhoud van dit bulletin

1 ACTIVITEITEN Jaarvergadering Vereniging Vrienden
2 ACTIVITEITEN Plantage-Weesperbuurtfeest in het Wertheimpark
PLANTAGEGEDICHT Wim Brands
ACTIVITEITEN Oproep Plantage Poëzieprijs 2016
3 TERUGBLIK Plantage Filmfestival: Jetske Spanjer
4 TERUGBLIK SOOP-lezing: Cilia Erens
TERUGBLIK SOOP-lezing: Kromhoutwerf, Gerard van Gelswijck en Maurice de Gruyter
TERUGBLIK SOOP-lezing: Marjan Otter, Reinwardt Academie
5 TERUGBLIK Wandeling voormalig Marineterrein
6 OBSERVATIES UIT DE BUURT Zoete mei en bittere mei
OOK IN DE BUURT Literaire talkshow in het Letterenhuis

cultuurvrienden vereniging vrienden van de plantage

Redactie Ko van Geemert, Liesbeth de Ruijter, Ineke Vlug, Ester Wouthuysen
Uitgave Vereniging Vrienden van de Plantage, Plantage Middenlaan 18, 1018 DD Amsterdam, www.vriendenvandeplantage.nl, info@vriendenvandeplantage.nl
Verschijnt 4x per jaar. **Bestuur** Léon Deben (voorzitter), Paul Verberne (secretaris), Joop Hox (penningmeester), René Mentink (ledenadministratie), Liesbeth de Ruijter, Ko van Geemert, Ineke Vlug en Ester Wouthuysen. **Nieuwe leden** aanmelden via onze website.
Contributie particulieren €16, huisgenoten €7, instellingen/bedrijven €35 p.j. Betalingen NL04 INGB 0004 4314 90 t.n.v. Vereniging Vrienden van de Plantage, A'dam.

De vergadering vindt plaats in hun grootste zaal, de 'College' genoemd, waar in vroeger tijden – toen het pand de eerste paardentram van Amsterdam huisvestte – de wagons stonden. Na de vergadering zal een medewerker van FreedomLab u meer over hun concept vertellen en uw vragen beantwoorden. Houdt u, voor een exacte invulling van het niet-officiële gedeelte van deze avond, onze website in de gaten.
Het officiële gedeelte van de vergadering neemt ongeveer een half uur in beslag. De stukken voor de jaarvergadering (jaarrekening 2015, balans per 31 december 2015, toelichting op jaarrekening en balans, jaarverslag 2015, verslag kascommissie en de begroting 2017) zijn in te zien op onze site, en uiteraard beschikbaar op de vergadering.

ACTIVITEIT 3 JULI 2016

Plantage-Weesperbuurtfeest in het Wertheimpark

Aanvang 14:00 uur
Toegang gratis
Zondagmiddag 3 juli a.s. is het weer tijd voor ons jaarlijkse buurtfeest in het Wertheimpark. Dit Plantage-Weesperbuurtfeest zit barstensvol muziek en activiteiten voor jong en oud. Het is een enorm leuke gelegenheid om kennis te maken met (niet commerciële) instellingen uit de buurt en eens bij te praten met uw bekende en onbekende buurtgenoten.

Muziek
Er is muziek van onder andere **Adam Bais (hiphop met DJ)** en de **Wereldhuis Fusion Band** (wereldmuziek). En wat dacht u van een echte **silent disco** met DJ? Vaste uitsmijter is de **viermansformatie *Del Norte*** met muziek uit diverse wereldstreken.
Activiteiten
Heeft u kunst in huis en wilt u weten waar het vandaan komt? **Neem uw kunstwerk mee en leg het voor aan de experts van Kunst & Kitsch**. Voor de jongsten organiseren we een **kindercircuit** waar veel te beleven is. **Stadsparkexperts** leiden u rond in ons mooie park. **Kunstenaars, organisaties en projecten uit de buurt** laten zien wat ze maken en doen. Kortom, te veel om op te noemen. En dit alles onder de bezielende begeleiding en presentatie van onze **'Mystery Lady'**.
Café Smit en Voogt zorgt voor de dranken en de **Wereldhuis Keuken** voor de hapjes.
Zelf meedoen?
Wilt u een kraam huren om uw instelling/organisatie meer bekendheid te geven, of biedt u zich aan als vrijwilliger bij het opbouwen/afbreken van het podium en de tenten, meldt u zich dan aan bij FeestWertheimpark@gmail.com
Wie organiseren het feest?
Ons buurtfeest wordt ook dit jaar weer geheel belangeloos georganiseerd door de Plantage-Weesperbuurtvereniging en de Vereniging Vrienden van de Plantage met steun van het Huis van de Buurt Oostelijke Binnenstad.
Waar vind ik informatie?
Volg ons op Twitter en Facebook en kijk uit naar de flyer in uw brievenbus en de posters in de buurt.
Twitter: @WertheimFeest16
Facebook: www.facebook.com/PlantageWeesperbuurtfeest2016
Wij hopen 3 juli op mooi weer en uw komst!

Plantagegedicht

IN DE EERSTE NACHT

In de eerste nacht nadat ik had
gehoord dat hij ziek was
schrok ik wakker.

Het waaide buiten. Het waait, zei
jij, die nog geen oog dicht had
gedaan, en je glimlachte.

Ik begreep het pas later.

Wat er ook is, het zal de natuur
een zorg zijn.

Het waait, het waaide – buiten klonk
de troost van de onverschilligheid.

Wim Brands (1959-2016)

ACTIVITEIT

Oproep Plantage Poëzieprijs 2016. Thema 'in beweging'

De Vereniging Vrienden van de Plantage organiseert in 2016 voor de 25ste keer de Plantage Poëziewedstrijd. Het thema is 'in beweging'. Iedereen, jong en oud, gearriveerd of beginnend dichter, kan (maximaal) twee gedichten

insturen, die al dan niet al ergens zijn gepubliceerd. Onze gedichtenwedstrijd is bewust laagdrempelig.
I**nsturen kan tot uiterlijk 1 juli a.s.** naar **plantage@telfort.nl**.

TERUGBLIK 12 MAART

Plantage Filmfestival: Jetkse Spanjer

In een ook dit jaar afgeladen Studio Desmet vond op 12 maart het jaarlijkse filmfestival plaats. Deze keer stonden de documentaires van voormalig buurtbewoonster Jetske Spanjer (1946) centraal.
De wervende tekst uit het vorige bulletin bleek niets te veel in het vooruitzicht te hebben gesteld. Het werd een middag vol warme, rake en vaak humorvolle schetsen van personen en situaties, tussen de films door gelardeerd met korte, verhelderende interviews van Ester Wouthuysen met Jetske.
Jetske Spanjer valt niet alleen op door haar onderwerpkeuze; haar grote kracht is vooral dat ze, zelf nadrukkelijk op de achtergrond blijvend, haar hoofdpersonen het eigen verhaal laat vertellen. In de montagekamer verdwijnt de interviewster helemaal en staat dat verhaal met zijn unieke toon en kleur voorop, waardoor de documentaires een grote zeggingskracht krijgen.
Dat kan leiden tot het indringende portret van de bevlogen, te vroeg gestorven kunstenaar Jaap Hillenius *Het Meesterstuk* (1987) of tot dat van Leo Vroman, dichter, wetenschapper en tekenaar, die op tachtigjarige leeftijd gefilmd wordt in New York, waar hij een nog steeds actief leven deelt met zijn grote liefde Tineke: *Werelden: Leo Vroman* (1995). Samen blikken ze terug op hun leven, zij met een onwrikbare stabiliteit en rust, hij met zijn aangeboren nieuwsgierigheid en laconieke, scherpe humor.

In *Het Zeeuwse Licht* uit 1992 wordt de opmerkelijke aantrekkingskracht van Domburg in de wereld van de kunsten aan het begin van de vorige eeuw geschetst. Onder meer Jan en zijn dochter Charley Toorop, Piet Mondriaan en de schrijver Arthur van Schendel streken gedurende langere tijd neer in die Zeeuwse badplaats, met zijn licht, kleur en vergezichten. Het bijzondere verhaal van Domburg wordt verteld aan de hand van interviews met ooggetuigen, die deze periode zelf bewust hebben meegemaakt. Het 'raadsel' Domburg wordt in zichzelf niet ontsluiterd, maar de verhalen van deze – niet zelden boeiend excentrieke – geïnterviewden houden moeiteloos de aandacht gevangen.

Absoluut hoogtepunt van de middag was de documentaire *Ontsnapt* (2009), die Jetske samen met Ange Wieberdink maakte. De film vertelt het verbluffende verhaal van negen vrouwen, die tijdens een van de zogeheten dodenmarsen – in dit geval vanuit Buchenwald – aan hun bewakers wisten te ontsnappen en na een helse voettocht met talloze levensbedreigende incidenten ten slotte door Amerikanen ingenomen gebied bereikten. De documentaire bevat veel archiefmateriaal, maar de kern wordt gevormd door de interviews met twee van deze negen vrouwen: de dan inmiddels hoogbejaarde Nederlandse Lon Verstijen en de Française Christine Bénédite. Vooral door de nuchtere, rationele en veelal ironische manier waarop de vrouwen terugblikken op deze bizarre tocht krijgt het relaas zijn immens emotionele en schokkende lading. Aan het slot wordt een ontmoeting tussen de vrouwen, die elkaar sinds die tijd nooit meer zagen, gearrangeerd. Dat fragment is ook van een ontroerende schoonheid.

Het programma werd afgesloten met de documentaire *Kriterion sinds '45!* (2015) van Hedda van Gennep, die eveneens aanwezig was, en Wouter Snip over een fenomeen in onze buurt: de bioscoop Kriterion. Voorafgaand aan deze film werd een interview van Jetske Spanjer met Piet Meerburg, initiator van werkgelegenheidsprojecten voor studenten (waaronder de bioscoop, een benzinestation en oppascentrale van Kriterion) vertoond. Hoe Kriterion zo lang kon blijven bestaan en nog steeds een meer dan bloeiend bestaan leidt werd in de film op aanstekelijke wijze uiteengezet.

De borrel na afloop was, ondanks het inmiddels gevorderde tijdstip, zeer geanimeerd.

TERUGBLIK 25 FEBRUARI

SOOP-lezing: Cilia Erens

Onze buurtgenote, de geluidskunstenaar Cilia Erens, liet ons in de SOOP op een aanstekelijke manier kennismaken met haar bijzondere geluidsprojecten. Wij zijn zo gewend geluiden te interpreteren, ook geholpen door wat we zien, dat we ons vaak niet bewust zijn dát we ze horen. We realiseren ons niet wat we allemaal aan die geluiden nog meer horen. Cilia wees ons bijvoorbeeld op het ruisen van bomen: wisten wij dat iedere bomensoort op zijn eigen manier ruist? Eigenlijk zouden we ze ook aan hun specifieke geluid kunnen herkennen, mits we er in het bladerseizoen naar luisteren.
Op de Amsterdamse filmacademie geeft Erens jaarlijks workshops, waarin ze studenten de kracht en invloed van geluiden aan den lijve laat ondervinden. Als opdracht moeten de leerlingen gedurende tien minuten geblinddoekt zitten voor de deur van de academie, aan de rand van het drukke fietspad op het J.D. Meijerplein, waarna ze hun sensaties moeten weergeven... Maar ook de geluiden in een klooster van zwijgende nonnen hebben haar belangstelling. Denk maar eens aan de (eet)geluiden tijdens maaltijden in die collectieve stilte

Cilia Erens vertoonde filmpjes van verschillende geluidsexperimenten. Zo leidde ze een groep toeristen uit Taipe rond in Berlijn terwijl die via hun koptelefoons geluiden uit Holland te horen kregen, wat een zeer vervreemdend effect moet hebben gehad. Jammer was natuurlijk wel dat wij (in de SOOP) de sensatie die zij zo levendig wist te beshrijven niet zelf konden meemaken. Daarvoor zullen we ons eens mee moeten laten voeren met een van Cilia's geluidswandelngen!

TERUGBLIK 31 MAART

SOOP-lezing: Kromhoutwerf

Met het oorverdovend ronkende geluid van een Kromhoutmotor, waar we de nostalgische geur van noeste arbeid en

diesel bij moesten fantaseren, bracht Gerard van Gelswijck, secretaris van de Vereniging Museum 't Kromhout, ons terug naar een plek waar de tijd heeft stilgestaan. De Kromhoutwerf, robuust en industrieel, ademt nog steeds ambacht, meesterschap, techniek en kracht. De voorzitter van de vereniging, Maurice de Gruyter, sprak enthousiast over de maritieme geschiedenis en hoe geprobeerd wordt de oude technieken een moderne herbestemming te geven. Lang geleden, in 1757, kocht Neeltje Hendrikse de Vries voor haar man Doede Jansen Kromhout een stuk grond om daarop een scheepswerf te beginnen. De eerste schepen waren van hout, later van ijzer, maar nieuwe eigenaren, zoals de familie Goedkoop, brengen daar verandering in. Er komt een nieuwe smederij, een werkplaats voor stoommachines en er worden scheepsmotoren gemaakt. Werf 't Kromhout wordt te klein voor al die enorme motoren en de familie Goedkoop begint een fabriek in Amsterdam Noord. Het is heel bijzonder dat in ons stadsdeel dit prachtige industrieel erfgoed nog te bewonderen en te bezoeken is. Misschien herinneren sommige van onze leden zich nog hoe in 2007 door de Vereniging Vrienden van de Plantage in het kader van *Kunst op de Helling* een Machine-opera is opgevoerd (compositie: Sylvia Maessen, libretto: Olaf Mulder) met het geluid van gloeikoppen en draaiende lieren. Een koor, begeleid door koperblazers en een marimba, bezong de opkomst en neergang van de scheepvaartindustrie.
De muziek had als basis de machinale cadans… k'doem, k'doem, k'doem. De werf bestond in dat jaar 250 jaar.

TERUGBLIK 28 APRIL

SOOP-lezing: Marjan Otter, Reinwardt Academie

Marjan Otter, bevlogen docent Marketing en Management aan de Reinwardt, hield een gloedvol betoog over de academie. Deze HBO-opleiding Erfgoed is gehuisvest in het prachtig gerestaureerde schoolgebouw uit 19e eeuw naast de vernieuwde Overtuin van de Hortus Botanicus. Het gebouw is in 1887 ontworpen door H. Leguyt. Hier was van 1928 tot 1976 de "J.C. Ammanschool" gevestigd voor dove